

AL XI – LEA CONGRES AL STUDENȚILOR DIN ROMÂNIA DESFĂȘURAT LA BOTOȘANI ÎN ANUL 1890 ȘI SEMNIFICAȚIILE SALE*

ȘTEFAN CERVATIUC**

Despre congresele studenților români ținute la sfârșitul secolului al XIX – lea se cunosc destul de puține lucruri (când au început, în ce localități s-au desfășurat, ce tematică de dezbateri au avut, etc. etc.). Nici subsemnatul nu aș fi ales subiectul enunțat în titlul de mai sus dacă presa botoșăneană a vremii n-ar fi relatat pe larg acest eveniment și dacă tineretul universitar de atunci n-ar fi hotărât ca acest congres să fie închinat special cinstirii memoriei lui Mihai Eminescu ce murise, să nu uităm, cu foarte puțin timp înainte.

Astfel, o primă informație în legătură cu inițiativa studenților o oferă ziarul botoșănean „Libertatea”, care publică știrea că la 14 octombrie 1889 trupa italiană GORDINI a dat la Botoșani o reprezentație pentru sporirea fondurilor destinate ridicării unui bust marelui poet: „*Inițiativa acestei reprezentațiuni precum și plasarea biletelor se datorește d-lor St. Gane, L. Theodor, G. Rangli, I. Ciolac, frații Șardin și C. Dobjanski .... O jumătate din venitul spectacolului se va înainta Comitetului Central din București, ales la Congresul Universitar din Ploiești pentru a lucra la ridicarea bustului*”¹.

Din această știre putem concluziona că al X-lea congres al studenților români și-a ținut lucrările la Ploiești, la o dată cuprinsă între 15 iunie 1889 (data morții lui Eminescu) și 14 octombrie 1889 (data spectacolului jucat la Botoșani), iar una din hotărârile sale a fost și aceea de a se realiza un bust al a marelui poet care să fie dezvelit la următorul congres studențesc, al XI – lea, ce se va ține la Botoșani. Pe lângă celelalte activități, pe care le vom cunoaște din programul anunțat în presa locală, aceasta va fi principala componentă a congresului.

Pe tot parcursul anului 1890 s-au purtat discuții între reprezentanții studenților și Primăria Botoșani privind locul din oraș unde urma să fie amplasat bustul poetului precum și modul de desfășurare a congresului.

* Articol inedit.

** Profesor pensionar, fost arhivist la A.N.R.D.J. Botoșani.

¹ „Libertatea”, Anul I, Nr. 37, joi 19 octombrie 1889.

Ultima discuție pe această temă s-a desfășurat la începutul lunii august 1890 și este consemnată de gazeta „*Voacea Botoșanilor*” astfel: „*Delegatul studenților universitari, asociat de d-nul sculptor Georgescu, au fost în orașul nostru și au decis ca statuia poetului Eminescu să se instaleze pe locul viran din fața școlii „Marchian”. Locul e foarte potrivit. (...) Se știe că congresul studenților va avea loc la Botoșani între 5 și 10 septembrie. Comuna a votat suma de 3 000 lei noi pentru a se putea face o recepție demnă de un oraș care se mândrește că în el marele poet Eminescu a văzut lumina zilei*”².

Două săptămâni mai târziu, la 19 august, aceeași gazetă, într-o rubrică specială intitulată „**CONGRESUL STUDENȚILOR**”, făcea mai multe precizări în legătură cu punctele generale ale modului cum se va desfășura importantul eveniment, așa cum au fost ele stabilite între delegatul studenților și Primăria Botoșani:

- studenții vor sosi la Botoșani în ziua de joi 6 septembrie și chiar în aceeași zi se va ține o primă ședință;
- vineri, 7 septembrie, se vor vizita diferite stabilimente publice din Botoșani, iar după amiază se va ține o a doua ședință publică; seara se va da de către studenți un concert în beneficiul copiilor săraci din oraș;
- sâmbătă 8 septembrie va fi inaugurarea bustului lui Eminescu, cu mare pompă, iar de la ora 14 va fi o ședință omagială în care se va ține și o conferință despre poetul național;
- Duminică dimineața se va face o excursie la mănăstirea Agafton. După prânz va fi închiderea congresului și seara banchetul oferit de Primărie și Consiliul Comunal în onoarea studenților;
- În ce privește inscripția pe soclul bustului lui Eminescu, delegații studenților au convenit asupra următoarei redactări:

„Studenții – Universitari Iași – București
Marelui poet Mihail Eminescu, născut în Botoșani la anul 1850,
mort în București anul 1889.
Omagiul și admirațiune”.

- Sub inscripție vor fi săpate primele 8 versuri din *Glossă*. Era vorba să se sape mai jos și numele membrilor comisiei înființată pentru ridicarea statuiei, însă delegații studenților au recunoscut că „*ar fi o greșeală și s-ar lovi mult în ceea ce a scris Eminescu*”.

S-a convenit însă să se scrie pe un pergament anul ridicării statuiei, cine a făcut-o, sub a cui îngrijire este și acest pergament să se pună în fundamentul pe care se va așeza statuia³. După încă o săptămână, la 26 august 1890, „*Voacea Botoșanilor*” publică pe larg programul manifestărilor și serbărilor prilejuite de Congresul studenților universitari și

² „*Voacea Botoșanilor*”, Anul XI, nr. 28 din 19 august 1890.

³ Idem, Anul XI, Nr. 30 din 19 august 1890.

dezvelirea bustului lui Eminescu. Îl reproducem și noi *in extenso* pentru ca cititorul să retrăiască atmosfera acelor zile:

„(...) *Deși acest program a fost dezbătut și votat, totuși se poate ca să sufere oarecari modificări, se înțelege modificări menite de a da acestor serbări un caracter mai solemn, mai splendid, precum merită într-adevăr. E evident că acest Congres... coincidând cu dezvelirea statuiei marelui poet, va deveni unic în felul său, prin afluența de lume ce va atrage.*

După știrile ce căpătăm, vor lua parte afară de studenții în mare număr, delegații mai multor orașe, mai mulți oameni de litere, membrii presei și îndeobște cei ce se interesează de mișcarea noastră literară, sunt invitați să ia parte la serbare. Mai cu seamă cei din orașele și județele învecinate vor veni în mare număr și de pe acum oamenii au început a-și pregăti gazde particulare, hotelurile fiind cu totul insuficiente.

Iată acum și

PROGRAMA DE RECEPȚIUNE

Miercuri, 5 Septembrie

Plecarea. Studenții universitari din București întruniți la gara de Nord, vor pleca la orele 9 seara spre Botoșani.

La orele 8 dimineața, a doua zi, vor ajunge la Pașcani, unde vor aștepta pe colegii din Iași și împreună vor pleca la Botoșani.

Joi, 6 septembrie

*Sosirea studenților la Botoșani la orele 12³⁵ ziua. Sosind trenul în Botoșani, studenții în sunetul muzicii militare, care va intona imnul **Deșteaptă-te române**, iar corul învățătorilor din Botoșani și Dorohoi va cânta; vor fi întâmpinați de consiliul comunal și salutați de buna venire de către primarul orașului, căruia va răspunde delegatul studenților.*

La această recepțiune vor asista autoritățile civile și militare, corpul profesoral, Ateneul Român, școlile, societățile și orașenii.

De la gară va porni cortegiul în ordinea următoare:

- 1) Patru călăreți
- 2) Muzica regimentului 16 de Dorobanți
- 3) Școlile publice
- 4) Societățile cu drapele lor.
- 5) Corpul didactic, presa
- 6) Consiliul comunal cu delegațiunea studenților și autoritățile
- 7) Studenții
- 8) Patru călăreți

Cortegiul va străbate străzile: Calea Națională, strada Primăriei, strada Rosset, strada Spitalului, strada Cuvioasa Paraschiva prin fața palatului Comunal până la Catedrală.

*Aici se va oficia un **Te-Deum** după care se va proceda la încartiruirea studenților.*

La orele 3 jumătate va fi Deschiderea Congresului în sala Teatrului național unde vor fi locuri rezervate autorităților și cetățenilor botoșăneni.

În această primă ședință se va alege președintele Congresului, se vor citi comunicările, se va trage la sorți comisiunea de verificare și în urmă se va asculta o disertație.

Vineri, 7 septembrie

La orele 7 dimineața, studenții se vor afla în grădina palatului Primăriei de unde vor pleca împreună cu Comitetul de recepție ca să viziteze:

a) Lyceul

b) Spitalul

c) Morile de vapor

d) Biserica Popăuți fondată de Ștefan cel Mare

e) Biserica Sf. Gheorghe și Catedrala Ospenia, fondate de domnița, soția lui Petru Rareș.

La 2 ore p.m. va fi a doua ședință a congresului, a cărei ordine de zi va fi prealabil anunțată. În această ședință se vor ține două conferințe.

Seara la orele 8 se va da un concert de către studenți în folosul elevilor săraci din Botoșani.

Sâmbătă, 8 septembrie

Inaugurarea bustului poetului Eminescu, se va face după un program special ce se va anunța la timp.

Duminică, 9 septembrie

La ora 5 dimineața se vor aduna în grădina Primăriei și vor porni împreună cu Comitetul de recepție și cu muzica militară ca să facă o excursie la Mănăstirea Agafton.

La orele 3 p.m. va fi ultima ședință a congresului, în care se va asculta o conferință, se va citi raportul comisiei de verificare, se vor alege viitoarele comisii de organizare și se va trage la sorți orașul unde se va ține congresul în anul viitor, apoi va avea loc un mare banchet dat de comună în onoarea studenților și a invitaților speciali, care banchet va avea loc într-un salon improvizat în grădina Vârnăv (Belvedere), după care studenții vor porni la gară pentru a lua trenul de dimineață, de la ora 3¹⁰^m.

Acestea fiind ultimele dispoziții ale comitetului de recepție, se vor mai ține ședințe unde se vor adăuga sau suprima unele părți din programă⁴.

Conform previziunilor enunțate, programul a suferit o serie de modificări pricinuite chiar de fixarea altor zile de desfășurare: în loc de joi 6 până duminică 9 septembrie, s-au stabilit zilele de sâmbătă 8 până marți 11 septembrie 1890.

⁴ „Voacca Botoșanilor”, Anul XI, Nr. 31 din 26 august 1890.

Pe mai multe pagini, fiecare din gazetele botoșănene ce apăreau atunci: „Curierul Român”, „Voacea Botoșanilor”, „Libertatea”, precum și multe altele care au apărut la București și Iași au făcut cronică manifestărilor din aceste zile de la Botoșani.

Reintrăm în atmosfera acelei vremi spicuiind din respectivele cronici:

„Sâmbătă, cu un tren special, sosi în orașul nostru tinerimea studiosă din cele două Universități ale țării, tocmai când miezul – zilei sunase.

La gară mulțimea cetățenilor îi primi cu căldură și frăție. D. Carp, ajutorul de primar, îi salută de buna venire și fini bine simțita sa cuvântare prin cuvintele: <Porțile cetății vă sunt deschise, intrați!>

Studenți, ziaristi, diferite alte delegații, mai mulți adoratori ai poetului Eminescu, în totul un număr de 540 oaspeți fură aclamați la șosea, la intrarea lor în oraș. Aici președintele societății „Munca” întâmpinându-i cu flori, cu spice de grâu, cu struguri..., ură studenților bunăvenire și li arătă fructele muncii lor, bogăția județului nostru.

Toată elita societății noastre, frumoasele întregului oraș ieșise întru întâmpinarea acelor în care țara pune speranța viitorului ei. În mijlocul urărilor generale, a buchetelor de flori ce li se aruncă în cale, având banda muzicală în frunte, studenții făcură intrarea lor triumfală în oraș.

Strămoșeasca ospitalitate ce s-a transmis întregii prezente generațiuni s-a dovedit că formează și astăzi fala moldoveanului; cetățenii botoșăneni au primit pe studenți, întocmai precum fostul primar le anunțase ca răspuns la telegrama lor, că soarta a decis Botoșanii ca loc al viitorului congres, cu brațele deschise.

În adevăr, în fața lipsei totale a autorităților din oraș, a unui număr prea mare de oaspeți, dacă cetățenii toți fără distincție de partide n-ar fi intervenit și nu s-ar fi interpus concursul lor, desigur un mare număr de studenți ar fi rămas pe stradă, ar fi dat cea mai eclatantă dezmințire vechiului renume ce ne caracterizează.

Mulțumită însă prevederilor Comandantului diviziei, a d-lui general Ipătescu, a spontaneității cetățenilor cari ne mai având locuri prin casele lor, au închiriat hotelurile și au așezat pe toți acei pe cari autoritățile nu-i mai puteau găzdui, astfel un minut mai în urmă nimeni mai avu cuvânt de a zice că nu e îmbrățișat, bine primit, bine ospătat.

Congresul constituindu-se, președintele fiind ales, s-au ținut mai multe ședințe în cele trei zile ce au urmat, în care au vorbit câțiva studenți tratând diferite subiecte. Locul nu ne permite nici de a le rezuma, nici de a le aprecia, de aceia trecem înainte.

Duminică o retragere cu torțe a avut loc pe străzile principale și prin suburbii. Studenții au ținut astfel a manifesta mulțumirea lor cetățenilor de buna primire ce li s-a făcut. (...)

Luni la ora 12, d-nul A. Enacovici, (...), a întrunit la un dejun la el acasă, pe toți reprezentanții ziarelor, fără distincțiune de partide, de credințe politice. S-au ridicat mai multe toasturi, s-a băut pentru prosperitatea asociației Presei, acei ce luptă pentru idei și au greaua sarcină de a le propaga și ale susține zilnic.

Cu această ocazie, comesenii au putut aprecia și pe lăutarii noștri, a recunoaște meritul fraților Paraschiv și a se mira de varietatea producțiilor lor muzicale.

Luni seara s-a dat serata literară – muzicală de către studenții universitari cu concursul d-nei Gr. Ventura, a d-nei Maria Rădulescu și a d-lui Orchiscz, în beneficiul elevilor săraci din Botoșani. Serata a fost dintre cele mai bine reușite. S-au distins mulți tineri studenți. Cu toții au fost aplaudați și lumea s-a retras pe la 1 după miezul nopții încântată și deplin impresionată de succesul acestei serate literar-muzicale.

Marți la orele 10³⁰ a avut loc impozanta serbare a dezvelirii bustului poetului Eminescu, ridicată pe piața școlii Marchian.

S-au ținut foarte multe discursuri. Cel dintâi s-a rostit de către delegatul Congresului studenților, în care timp s-a dezvelit bustul. La descoperirea maiestuoasei figuri, aclamații și aplauze au izbucnit din toate piepturile acelor ce ca o mare se întindeau la picioarele monumentului.

Delegatul studenților a dat în primire bustul primarului urbei noastre. D. Carp, ajutorul de primar, a mulțumit primindu-l. Și apoi a urmat seria tuturor discursurilor în ordinea Programei ce s-a așifiat.

Neputând analiza, nici aprecia toate acele discursuri ce s-au rostit în timp de 3 ore și jumătate, nu putem totuși să nu semnalăm impresiunea profundă ce au lăsat asupra auditorului discursurile a doi studenți, d-nii Vasiliu și Teodoru. Interpretarea ce acești doi oratori au dat lui Eminescu a fost expusă într-o formă îngrijită, cuprinzând cugetări ce se succedau într-o logică strânsă și făcând să reiasă mai bine meritele poetului, geniul său. Dezvoltarea ideilor din „Epigonii” și „Împărat și Proletar” a fost expusă cu atâta claritate și cu o convingere de care pătruns însuși interpretatorul, încât el a comunicat auditorului aceste convingeri și au fost aprobate prin numeroase aplauze, aclamații la finele discursului lor.

La ora 1 totul era terminat, mulțimea toată cu școlile și diferitele delegații, cu muzica militară în frunte, au părăsit locul serbării și au intrat în oraș împrăștiindu-se fiecare pe la case, dimpreună cu oaspeții lor.

La ora 3 s-a început ultima ședință a Congresului ce a durat până la 7 jumătate seara. (...).

La ora 8 a avut loc banchetul dat de Primăria orașului unde au asistat peste 500 de persoane. Oricine înțelege că procurarea mâncării pentru atâția oameni într-un local cam îndepărtat de oraș era anevoioasă; udătura însă era mai lesnicioasă.

Primarele orașului, retrăgându-se tocmai în aceste momente sub pretextul unui concediu (...) singurul D. Carp, ajutorul de primar, reprezenta toată autoritatea și trebui să recunoaștem c-a făcut tot ce a putut și precât a înțeles ca totul să fie cât mai bine. (...)

După banchet, studenții au așteptat în oraș ora plecării. Astăzi, miercuri, cu trenul de ora 2 dimineată au plecat spre Iași.

Reprezentafia de luni seara de la teatru, dată de studenți în folosul elevilor sărmani din acest oraș a reușit foarte bine, desemnându-se mai multe talente bine apreciate dintre dâșșii.

(...) *Credem că putem spune că precum studenții au fost primiți și ospătați cu căldură și dragoste, tot de asemenea și ei la rândul lor n-au lăsat decât plăcute amintiri despre câteva zile de petrecere în orașul nostru*⁵.

Informații mai exacte ne prezintă ziarul liberal-național „*Libertatea*” în cronică intitulată „*Congresul studenților*”, precum și într-un articol critic la adresa românilor bogați din Botoșani care nu s-au prea înghesuit să-i găzduiască pe studenți și la adresa junimiștilor, care n-au trimis nici un delegat să asiste la dezvelirea bustului lui Eminescu:

„*Zilele acestea orașul nostru a fost în sărbătoare. Studenții universitari de prin toate unghiurile țării s-au adunat aici în congresul anual și pentru a inaugura bustul poetului Eminescu, fapt care făcu ca anul acesta să fie mai impozant decât todeauna.*”

Nici o dată studenții n-au fost așa de numeroși în congres și nici n-au fost întovărășiți de atâtea delegații și persoane particulare ca anul acesta. Peste 500 studenți și mai mult de 200 persoane particulare au fost oaspeții noștri cu această ocaziune.

Botoșanii i-au primit cu un entuziasm demn de viitorii conducători ai destinelor țării și după plecare îi urmărește cu urările de bine cele mai călduroase.

SOSIREA

*Sâmbătă 8 curent încă de pe la orele 11 străzile erau pline de lume, din toate clasele societății, îndreptându-se spre gară. La ora 12 gara și împrejurimile erau literalmente pline de lume. Când trenul sosi în gară, un „ura” nesfârșit fu semnalul salutării între cei ce sosiră și cei ce așteptară. După salutările de bună venire din partea primarului și răspunsul studenților, cortegiul a plecat în oraș, în modul și ordinea regulată prin programa ce am publicat mai înainte, trecând prin două ziduri de lume, de o parte și de alta a străzii până la Catedrala unde s-a condus **TeDeum**-ul.*

ÎNCARTIRAREA

*Încă în drumul spre catedrală, mare parte din studenți erau deja asigurați de găzduirea pe care le-o oferi, din toată inima, cetățenii ce le ieșiseră înainte, și care se întorceau cu dânsii. După **TeDeum**, se începu încartiruirea celorlalți, după listele ce erau la primărie. Din cauză că studenții veniră în număr mult mai mare decât se anunțase, a urmat oarecare întârziere cu împărțirea lor pe la gazde, dar în fine, până seara, fură toți plasați. (...)*

ȘEDINȚELE CONGRESULUI

Sala teatrului, deși destul de încăpătoare de altfel, era mică, foarte mică acum, pentru ședințele congresului. O mulțime de lume, din cea mai aleasă societate botoșăneană umplea lojile ascultând la ședințele congresului și la cele 5 conferințe, ținute de studenți. Toate conferințele au fost bine; motorul însă cu deosebire (a fost) conferința d-lui Calmuschi „Despre pozitivismul în istorie” și a d-lui Teodoru „Despre știință pentru știință și artă pentru artă”, doi tineri de mare talent, care au rezumat și expus cu multă logică și precizie niște subiecte atât de spinoase și atât de grele. Nu

⁵ „Voacca Botoșanilor”, Anul XI, Nr. 33 din 13 septembrie 1890.

putem termina acest capitol fără a recomanda tinerilor de astăzi și viitorilor cetățeni de mâine, de a nu aduce, fără nici un folos, în discuție chestiuni de acelea care influențează chiar pe bărbații maturi, cu atât mai mult pe tineri, dacă vor a nu da spectacolul unor ședințe, cu deosebire furtunoase, cum de exemplu, a fost ședința din urmă a congresului.

DEZVELIREA BUSTULUI EMINESCU

Luni la orele 10 jumătate, fu hotărâtă prin anume programă, dezvelirea bustului norocosului poet.

Încă de la orele 9, piața școlii Marchian era plină de lume, care se aduna pentru a asista la serbare. Pe la orele 10 tribunele erau deja pline. Peste 4000 de persoane erau prezente la orele 10 jumătate când sosiră elevii școlilor primare, cu drapelele lor și studenții universitari cu coroanele, precum și muzica militară.

Serbarea a fost strălucită, sub un cer frumos și în mijlocul unei lumi numeroase și alese, s-au ținut multe discursuri, din partea studenților, oferind bustul comunei Botoșani și răspunsul d-lui ajutor de primar, Carp, din partea presei, din partea comitetului de acțiune botoșănean, din partea corpului didactic, din partea clubului național-liberal din București, reprezentați la serbare prin d-nii de la Vrancea (Barbu Ștefănescu Delavrancea – n.n.) și Grigore Brătianu, precum și alte discursuri. Toate discursurile au fost la înălțimea sărbătorii cu deosebire discursul d-lui (...) Barbu Ștefănescu de la Vrancea care printr-o locuțiune scurtă dar așa de măiestrită, fină clară, precisă și exactă a persoanei lui Eminescu, <care numai el au fost în stare să analizeze și să pue în relief talentul și geniul marelui poet.> Onoare și acestor delegații care n-au făcut altceva decât a nu uita niciodată pe adevărații muncitori care au lucrări neobosite în pământul patriei la ridicarea stării noastre morale intelectuale și materiale.

Onoare presei de toate culorile care prin gura D-lui Ventura de la Adevărul care a zis următoarele cuvinte:

„Să lăsăm pentru moment toate criticile, sfada și ura dintre partide și cu mintea senină și cu inima dezbrăcată de orice patimă să venim și să salutăm pe acela care face gloria și mărirea neamului nostru prin concepțiunea ideilor și prin fermitatea caracterului său.”

Onoare tinerimii universitare de trei ori care prin sacrificiile sale și abnegația sa ne-au dotat orașul cu emblema talentului și a geniului, singurele lucruri nemuritoare pentru un om. Onoare și cetății noastre că pe cât i-a stat în putere i-a primit și tratat pe toți oaspeții din întreaga țară. Onoare d-lui revizor școlar V. Nădejde și corpului învățătoresc din județele Botoșani și Dorohoi care prin prezența lor și formarea unui cor au dat cei dintâi tonul serbării duble: congresul și descoperirea statuiei lui Eminescu.

Onoare comitetului de recepție-execuție, de devotamentul ce au pus în a face cât se poate de splendide cele două sărbători – congresul studenților și descoperirea bustului lui Eminescu. Onoare șefilor de muzică civilă și militară precum și corpului întreg muzical care au întocmit imnuri naționale cu această ocazie.

Serbarea s-a terminat pe la ora 1, prin defilarea pe dinaintea bustului, a școlilor primare și a studenților. S-a observat că societatea Junimea și Conservatorii Liberali,

între care poetul Eminescu, fusese un activ membru, n-au avut reprezentanți la această serbare.

Seara s-au dat de Primărie un banchet studenților care la ora 3 noaptea au plecat la Iași, acompaniați până la gară de mai mulți cetățeni și urmași mai departe de urările de bine și iubirea tuturor Botoșănenilor, în mijlocul cărora au lăsat frumoase amintiri”⁶.

După această trecere în revistă a relatărilor presei locale, astăzi putem afirma, fără să greșim, că al XI-lea Congres al studenților din România, care s-a desfășurat la Botoșani între 8 și 11 septembrie 1890, a fost prima mare manifestare publică a recunoașterii geniului lui Eminescu și a importanței operei sale.

În legătură cu statuia dezvelită cu acest prilej reprezentând bustul lui Eminescu se nasc două întrebări: 1) este acesta primul bust realizat și dedicat memoriei lui Eminescu ? 2) cine este sculptorul care l-a realizat?

Răspunsul la prima întrebare se găsește în volumul „*Omagiu lui Mihail Eminescu*” editat de Comitetul Comemorării din Galați cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la moartea marelui poet, volum tipărit la București în anul 1909 la Editura „Socec”. În acest volum, Corneliu Botez, jurist și publicist născut la Botoșani în anul 1870, stabilit mai târziu la Galați, inițiator și participant la congresele studențești din 1889 de la Ploiești și 1890 din orașul său natal, a publicat un articol intitulat „*Busturile lui M. Eminescu*”, în care afirmă că la acea dată (1909 – n.n.) în țară existau 3 busturi din bronz și unul din ghips reprezentându-l pe Eminescu.

Din relatările lui Corneliu Botez, în ordine cronologică, primul este cel realizat din ghips de sculptorul Filip Marinescu, la inițiativa tot a studenților grupați în jurul societății revistei „*România Literară*” și a fost dezvelit în 1889, fiind amplasat în interiorul Ateneului din București. Urmează apoi bustul în bronz, operă a sculptorului Ion Georgescu, dezvelit la Botoșani în ziua de marți 11 septembrie 1890, în timpul Congresului studențesc.

În luna iunie 1902, pe cheltuiala lui Leon Ghica, proprietarul moșiei Dumbrăveni, ce făcea parte din județul Botoșani, a fost dezvelit în parcul conacului său un alt bust în bronz al lui Eminescu, realizat de sculptorul Oskar Späthe. În sfârșit, al patrulea bust al lui Eminescu, enumerat de Corneliu Botez, este cel realizat, în bronz tot de Ion Georgescu și amplasat de astă dată în fața Ateneului din București (subl. n.).

Având în vedere că bustul în ghips al lui Eminescu din interiorul Ateneului a dispărut cu foarte mulți ani în urmă, în împrejurări neelucidate, **rezultă că bustul din bronz de la Botoșani, dezvelit la 11 septembrie 1890, este primul și cel mai vechi bust al lui Eminescu ce se păstrează până astăzi.** Iar faptul fericit că el se păstrează și astăzi se datorează conducerii din anul 1932 a Primăriei Botoșani, care a hotărât să mute statuia din fața școlii Marchian în parcul „Mihai Eminescu”. Dacă nu ar fi fost mutată, ea ar fi fost distrusă, așa cum a fost distrusă complet școala în urma bombardamentului executat de armata hitleristă asupra orașului la 8 aprilie 1944.

⁶ „*Libertatea*”, Anul II, Nr. 81, joi 13 septembrie 1890.

Mai menționăm că bustul a fost turnat în bronz în atelierul de turnătorie L. Martin din Paris, conform unei inscripții aflate pe partea interioară a umărului drept al bustului. De asemenea, inscripțiile propuse inițial pe soclul statuiei au suferit modificări în conținut și locație. Astfel, până la urmă, a fost scris pe latura din față a soclului, doar inscripția:

„Poetului
Mihail Eminescu
1850-1889
Studentii Universitari
București-Iassy
Omagiu și admirațiune”

Dedesubt a fost sculptată o liră, iar pe latura din spate a soclului au fost inscripționate versurile primei strofe a *Glossei*. Dragostea de Eminescu a tinerilor universitari din anii 1889-1890 și strădania lor au înzestrat orașul Botoșani cu una din cele mai frumoase statui închinată geniului ridicat de pe aceste meleaguri.

The Eleventh Congress of Students from Romania at Botoșani in 1890, and its signification (Summary)

The author describes the development of the eleventh congress of students from Romania at Botoșani in 1890, september 8-11, and its echos in the local and central press. The congress was the first public manifestation of the recognition of Mihai Eminescu's genius and his creation's importance. The Eminescu's bronze bust from Botoșani, inaugurated in 1890, september 11, is the first and the oldest one who is preserved until today.